

DRØMME, VÅGE, SKAPE

VEILEDER

- Innføring og bruk av alkoholås
i kommersielle kjøretøy

Innledning

Alkolås er en teknisk innretning som sørger for at et motorkjøretøy ikke kan startes eller settes i bevegelse av en person påvirket av alkohol. Alkolås finnes i mange varianter, både fastmonterte i kjøretøy og håndsett. Denne veilederen gir ingen instruksjon i praktisk bruk av alkolåsen. Den er ment å være til hjelp for tillitsvalgte og verneombud i bedrifter der alkolås enten er i bruk allerede, eller er vurdert tatt i bruk. Hensikten er altså å gi en veiledning til de tillitsvalgte når man skal lage nødvendige særavtaler og rutinebeskrivelser.

Statens vegvesen sendte ut en pressemelding 21. januar 2013 samt en veileder til alle kommuner og fylkeskommuner, der de oppfordrer til at det skal kreves alkolås i alle kjøretøy som utfører transportoppdrag for kommunen/fylkeskommunen. Informasjon om dette finner du på www.vegvesen.no.

I dag er vi kjent med at flere fylker har innført krav om alkolås på hele eller deler av kollektivtransporten og da primært skolebusser. Vi er også kjent med at noen kommuner har stilt krav om dette på andre kjøretøy, f.eks. til renovasjonskjøring, og omfanget må antas å øke i tiden fremover.

Det er i dag ca 3-4000 kjøretøy i Norge som er utstyrt med alkolås. Til sammenligning er det ca 80.000 kjøretøy i Sverige som har slikt utstyr. Finland har innført et lovpåbud om alkolås i alle skolebusser, det samme har Frankrike gjort.

Norsk Transportarbeiderforbund har i mange år arbeidet aktivt for å bidra til at våre medlemmer skal ha trygge og gode arbeidsplasser. Mange av våre medlemmer og tillitsvalgte sentralt og lokalt er engasjert i trafikksikkerhetsarbeid. Innføring av alkolås er bare ett av mange tiltak myndighetene ønsker å iverksette. Vi ser at dette vil gi oss noen utfordringer, og vi ønsker at bruk av alkolås blir lov- og forskriftsregulert så snart som mulig slik at dette blir likt for alle. Vi synes likevel det er naturlig at vi - inntil det skjer – gir råd og veiledning til våre tillitsvalgte slik at innføring av alkolås i din bedrift skal gå så smertefritt som mulig.

Del I: Innføring av alkolås

Innføring av alkolås er å betrakte som et kontrolltiltak og er dermed omfattet av bestemmelser både i Arbeidsmiljøloven (AML), Lov om personvern og Hovedavtalene mellom LO og arbeidsgiverorganisasjonene. Når det gjelder persontransport, vil kravet om alkolås i hovedsak ligge i anbudsdocumentene. Dette medfører at bedriften og de tillitsvalgte i slike tilfeller har begrenset mulighet til å drøfte hvorvidt det er et reelt behov for et slikt tiltak, fordi tiltaket vil anses som forebyggende og ikke begrunnet i en faktisk situasjon. Skal bedriften være med på anbudet, må alkolås innføres.

Det må likevel være et krav om at bedriften så tidlig som mulig informerer de tillitsvalgte dersom de er kjent med at oppdragsgiver vil stille krav om alkolås i anbud, bl. a. slik at drøftelsene knyttet til bruk og oppfølging kan starte så tidlig som mulig. Husk at alkolås er et kontrolltiltak for å styrke trafikksikkerheten på vegen – ikke et straffetiltak. Bruk av alkolås er foreløpig ikke regulert gjennom lov eller forskrift. Det betyr at dersom arbeidsgiver på eget initiativ eller etter krav fra oppdragsgiver ønsker å innføre alkolås på bedriftens kjøretøy, skal behovet og virkningene av dette drøftes på vanlig måte.

Lov og avtaleverk

- AML Kap. 9, særlig § 9.1, 9.2 og 9.4
- Personopplysningsloven kap.2 og kap.3 særlig §§ 8,9 og 11
- Hovedavtalen LO-NHO Kap. 9 særlig § 9.13 samt Tilleggsavtale 4 og 5
- Hovedavtalen LO-Virke Kap. 4 samt tilleggsavtale 3 og 7
- Hovedavtalen LO-Spekter § 37

Del II: Teknisk standard

Etter som bruk av alkolås foreløpig ikke er lov- eller forskriftsregulert, er det heller ikke stilt formelle krav til teknisk standard. Siden 2003 har det pågått et arbeid med å utvikle tekniske standarder for alkolås, Dette er et arbeid som ennå ikke er avsluttet men siste tilgjengelige standard har betegnelsen EN-50436-2.

I tillegg arbeides det med en standard for datasikkerhet som har betegnelsen EN-50436-6. Arbeidet med denne standarden er foreløpig ikke avsluttet. Standarden EN-50436-2 sikrer bl. a at alkolåsen fungerer innenfor et

temperaturspenn fra -40 til +85 °C. I tillegg har disse alkolåsene samme tekniske krav som den digitale skriveren.

Vi oppfordrer de tillitsvalgte til å være aktive overfor bedriften når alkolås skal kjøpes inn, slik at man sikrer at de alkolåser som blir tatt i bruk holder en høyest mulig standard. Det er en forutsetning at sjåførene i størst mulig grad skal være sikret mot feilutslag samt at mulighetene for driftsstans som følge av feil på alkolåsen reduseres mest mulig.

Del III: Særavtaler for bruk av alkolås samt rutinebeskrivelser ved avvik

Før bedriften tar i bruk alkolås i sine kjøretøyer, må det lages særavtaler og rutinebeskrivelser.

Rutinebeskrivelse

Rutinebeskrivelsene skal på en enkel og lettfattelig måte gi en kort innføring i bruk av alkolås. I tillegg skal rutinebeskrivelsen tydelig forklare hvordan avvik skal behandles. Avvik vil i hovedsak ha to årsaker:

- Sjåføren har alkohol i utåndingsluft
- Teknisk svikt på apparatet

Enkelte drikker – munnskyllevann o.l. - kan gi en kortvarig alkoholånde. I slike tilfeller vil dette løses ved at sjåføren venter en kort stund før vedkommende blåser på nytt. Brukerveiledningen for den aktuelle alkolåsen vil gi instruksjon om nødvendig ventetid for at alkolåsen skal "nullstilles".

- Dersom sjåføren likevel får utslag på alkolåsen må det fremgå av rutinebeskrivelsen hvem sjåføren da plikter å varsle. Dersom dette skjer på stasjoneringsstedet, vil det være naturlig at nærmeste overordnede blir varslet. Han eller hun kan da være med sjåføren og selv blåse i apparatet for å sjekke om det faktisk er sjåføren som har alkohol i utåndingsluften eller om det er en teknisk feil på apparatet.
- Hvis alkolåsen viser at sjåføren har promille, må det settes i verk tiltak raskt. Dette vil også innebefatte at politiet varsles. Bedriften må ta sjåføren ut av tjeneste med øyeblikkelig virkning.
- Det må være et krav at tillitsvalgt/verneombud og AKAN-kontakt blir varslet umiddelbart dersom en slik situasjon oppstår slik at medlemmet

får den nødvendige bistand. Alkolås alene er ikke et bevismiddel hvilket betyr at vedkommende sjåfør så snart som overhodet mulig må få anledning til å avlegge ny prøve hos politi eller godkjent helsepersonell samt utvidet blodprøve dersom ny utåndingsprøve fortsatt gir indikasjon på promille.

- Dersom utåndingsprøve i politiets alkotester ikke gir utslag og det ikke finnes andre indikasjoner på at vedkommende sjåfør er under påvirkning av rusmidler, skal sjåføren umiddelbart gjenoppta sitt arbeid. Han skal da ikke trekkes i lønn og skal ikke ha noen form for advarsel eller reprimande fra bedriften.
- Hvis sjåføren faktisk har promille, vil dette kunne gi både strafferettslige og arbeidsrettslige konsekvenser. Disse må behandles på ordinær måte i henhold til lov og avtaleverk både av bedrift og tillitsvalgte.
- Fra NTFs side vil vi på det sterkeste anbefale at man oppretter AKAN-kontakt i bedriften slik at man kan lage oppfølgingsplaner for sjåfører med rusproblem. Dette har man gode erfaringer med. Det ligger også et lovforslag til behandling i stortinget som åpner for at bruk av alkolås kan være et alternativ til fengselsstraff for de som blir tatt med promille.

Bruk av loggfunksjon i alkolåsen

Alle alkolåser som er på markedet, har en innebygd loggfunksjon. Denne loggfunksjonen kan skrues av eller på av leverandøren. Loggføring av data er et vanskelig tema i mange sammenhenger. Fra NTFs side vil vi peke på at loggfunksjonen kun kan brukes dersom det er inngått skriftlig avtale om dette. En slik avtale må ta utgangspunkt i følgende problemstillinger:

- Hva er formålet med å lagre data fra alkolåsen?
- Hvem skal ha tilgang til denne informasjonen?
- Hva skal slik informasjon kunne brukes til?
- Hvor lenge skal slik informasjon lagres?

Lagring av personopplysninger er regulert av personopplysningsloven. I hovedsak er dette omtalt i §§ 8,9 og 11. Hovedregelen er at man ikke kan lagre informasjon uten at den enkelte arbeidstaker har gitt sitt samtykke. Vi vet fra andre land at oppdragsgiver har krevd tilgang til slik informasjon fra bedriften. Dette er noe vi tar sterk avstand fra. Datatilsynet er på generelt grunnlag svært skeptisk til å bruke loggfunksjon, mens andre mener at loggen kan være et verktøy som den ansatte kan bruke dersom det oppstår

tvilssituasjoner med alkoholåsen. Et hovedpoeng må være at man gjennomfører grundige drøftinger i bedriften med utgangspunkt i gjeldende lovverk og de punkter som er skissert i dette avsnitt i veilederen

Vegtrafikklovens bestemmelser om kjøring under påvirkning av rusmidler

Vegtrafikklovens § 22 sier bl.a.:

Ruspåvirkning av motorvognfører

Ingen må føre eller forsøke å føre motorvogn når han er påvirket av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel.

Denne formuleringen kan gi rom for tvil når det gjelder hvorvidt utslag på alkoholåsen kan sidestilles med "forsøk på å føre motorvogn". Så vidt vi vet, har det ikke vært reist straffesaker der alkoholåsen alene har vært bevismiddel og det ansees ikke som en mulig problemstilling. Vi vil likevel ta kontakt med de politiske myndigheter for å få avklart dette slik at man fjerner denne problemstillingen for godt.

Til slutt

Vi håper dere som tillitsvalgte får nytte av denne veilederen. NTF vil gjerne ha tilbakemelding fra de av dere som har vært med på å ta i bruk alkoholåsen, slik at vi kan få ta del i deres erfaringer og bruke dem i vårt videre arbeid. Dersom dere har synspunkter og kommentarer på veilederen eller alkoholåsen generelt, ta gjerne kontakt med oss.

Lykke til!

Geir Kvam / Utreder

Norsk Transportarbeiderforbund

Hammersborg Torg 3, 0179 Oslo
Telefon: 40 64 64 64 - Telefaks: 22 20 50 89
E-post: ntf@transportarbeider.no
Web: transportarbeider.no, truckers.no